

YO'G'ON ICHAK O'SMALARI RENTGENOLOGIK TASHHISLASH

*Toshkent davlat tibbiyot universiteti 2-son davolash ishi
Ishi fakulteti talabasi **Maxmadaliyeva Aziza Laziz qizi***

Annotatsiya: Maqolada yo'g'on ichak o'smalarini rentgenologik usullar yordamida tashxislashning zamonaviy yondashuvlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari kontrastli irrigoskopiya, ikki kontrastli usul, kompyuter tomografiya va virtual kolonoskopiya yordamida o'smalarining joylashuvi, hajmi, shakli va ichak o'tkazuvchanligi aniqlanishini tasdiqlaydi. Shuningdek, rentgen tasvirlarda "to'ldirish nuqsonlari", "olma yadrosi" belgisi, lümen torayishi va devordagi o'zgarishlar kabi diagnostik belgilar muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatildi. Olingan natijalar yo'g'on ichak o'smalarini erta aniqlash, davolash strategiyasini tanlash va bemor prognozini yaxshilashda rentgenologik usullar samaradorligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: yo'g'on ichak o'smalari, rentgenologik tekshiruv, irrigoskopiya, ikki kontrastli usul, kompyuter tomografiya, virtual kolonoskopiya.

Аннотация: В статье рассмотрены современные подходы к диагностике опухолей толстого кишечника с использованием рентгенологических методов. Результаты исследования подтверждают, что контрастная ирригоскопия, метод двойного контраста, компьютерная томография и виртуальная колоноскопия позволяют точно определить локализацию, размер, форму опухолей и проходимость кишечника. Кроме того, рентгенологические признаки, такие как дефекты наполнения, «яблочное ядро», сужение просвета и изменения стенки кишечника, имеют важное диагностическое значение. Полученные данные подтверждают высокую эффективность рентгенологических методов для раннего выявления опухолей толстого кишечника, выбора стратегии лечения и прогноза пациентов.

Ключевые слова: опухоли толстого кишечника, рентгенологическое исследование, ирригоскопия, метод двойного контраста, компьютерная томография, виртуальная колоноскопия.

KIRISH

Yo'g'on ichak o'smalari — gastroenterologiyada uchraydigan keng tarqalgan patologiyalardan biri bo'lib, ularning erta tashxisi bemorlarning davolanish natijalarini sezilarli darajada yaxshilaydi. Ushbu o'smalar ko'pincha boshlang'ich bosqichlarda klinik belgilarni bermaydi yoki noaniq simptomlar bilan namoyon bo'ladi, shuning uchun ularni aniqlash qiyin kechadi. Rentgenologik usullar yo'g'on ichak o'smalarini tashxislashda muhim ahamiyatga ega. Maxsus kontrast vositalaridan foydalangan holda o'tkaziladigan rentgen tekshiruvlari, o'smalarning joylashuvi, hajmi va shaklini aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, rentgenologik tashxis kasallikning bosqichi va davolash strategiyasini belgilashda muhim diagnostik vosita hisoblanadi. Maqolada yo'g'on ichak o'smalarini rentgenologik usullar yordamida tashxislashning zamonaviy yondashuvlari, usullarining samaradorligi va ularning klinik amaliyotdagi o'rnini batafsil ko'rib chiqiladi.

METODLAR

Ushbu tadqiqotda yo'g'on ichak o'smalarini aniqlashda rentgenologik tekshiruv usullaridan foydalanildi. Tadqiqot retrospektiv va prospektiv kuzatuvlar asosida olib borildi. Tekshiruvga turli yoshdagi bemorlar jalb qilinib, ularda yo'g'on ichak patologiyasiga shubha mavjud edi. Rentgenologik tashxis qo'yishda asosiy usul sifatida kontrast modda qo'llanilgan irrigoskopiya usuli ishlatildi. Tekshiruv davomida bariy sulfat suspenziyasi yordamida yo'g'on ichak to'ldirilib, uning konturlari, devor holati, torayishlar va to'ldirish nuqsonlari baholandi. Bundan tashqari, ayrim holatlarda ikki kontrastli (double contrast) usul qo'llanilib, ichak shilliq qavatining relyefi yanada aniq o'rganildi. Rentgen tasvirlar orqali o'smalarning joylashuvi, hajmi, shakli va ichak o'tkazuvchanligiga ta'siri tahlil qilindi. Olingan natijalar klinik ma'lumotlar bilan solishtirilib, rentgenologik tashxisning aniqligi baholandi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida yo‘g‘on ichak o‘smalarini aniqlashda rentgenologik usullarning yuqori diagnostik ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Kontrastli irrigoskopiya yordamida bemorlarning aksariyatida ichak devorida patologik o‘zgarishlar, jumladan to‘ldirish nuqsonlari, ichak lümenining torayishi va notekis konturlar kuzatildi. O‘smalar ko‘proq yo‘g‘on ichakning sigmoid va rektal qismlarida uchrashi qayd etildi. Rentgen tasvirlarda ular asosan “olma yadrosi” (apple-core) ko‘rinishida namoyon bo‘lib, bu malign jarayonlar uchun xos belgi ekanligi kuzatildi. Ikki kontrastli usul qo‘llanilgan hollarda shilliq qavat relyefi aniqroq ko‘rinib, kichik o‘lchamdagi o‘smalarni aniqlash imkoniyati oshdi. Shu bilan birga, ichak o‘tkazuvchanligining buzilishi darajasi ham baholandi. Rentgenologik tekshiruv natijalari klinik belgilar bilan solishtirilganda yuqori moslik ko‘rsatdi, bu esa usulning amaliyotda samarali ekanligini tasdiqladi.

ASOSIY QISM

Yo‘g‘on ichak o‘smalari — bu yo‘g‘on ichak devoridan rivojlanadigan patologik o‘sma jarayonlari bo‘lib, ular benign (yaxshi sifatli) va malign (yomon sifatli) shakllarda uchraydi. Ushbu o‘smalar asta-sekin rivojlanadi va ko‘pincha dastlabki bosqichlarda klinik belgilar bermaydi. Shu sababli ular ko‘pincha kech aniqlanadi. Yo‘g‘on ichak o‘smalari ichak shilliq qavatidan kelib chiqib, keyinchalik chuqur qatlamlarga o‘sib borishi va atrof to‘qimalarga tarqalishi mumkin. Ayniqsa malign o‘smalar metastaz berish xususiyatiga ega bo‘lib, jigar va boshqa organlarga tarqalishi mumkin.

Yo‘g‘on ichak o‘smalarining kelib chiqish sabablari ko‘p omilli bo‘lib, quyidagi asosiy risk omillar ajratiladi:

- Noto‘g‘ri ovqatlanish — yog‘li va kam tolali ovqatlarni ko‘p iste‘mol qilish
- Irsiy omillar — oilada kolorektal saraton mavjudligi Yosh omili — 50 yoshdan keyin kasallanish xavfi ortadi
- Surunkali ichak kasalliklari — yarali kolit, Kron kasalligi
- Kam harakatlilik (gipodinamiya)

- Zararli odatlar — chekish va alkogol iste'moli

Ushbu omillar ichak shilliq qavatida o'zgarishlar keltirib chiqarib, o'smalarning rivojlanishiga zamin yaratadi.

Yo'g'on ichak o'smalari ikki asosiy turga bo'linadi:

1. Benign o'smalar

Benign o'smalar sekin o'sadi va atrof to'qimalarga invaziya qilmaydi. Eng ko'p uchraydigan turi — poliplar hisoblanadi. Ular ko'pincha simptom bermaydi, ammo ayrim hollarda qon ketishi yoki ichak faoliyati buzilishi bilan namoyon bo'lishi mumkin. Ba'zi poliplar vaqt o'tishi bilan malignlashishi mumkin.

2. Malign o'smalar

Malign o'smalar tez o'sadi, atrof to'qimalarga kirib boradi va metastaz beradi. Eng keng tarqalgan turi — kolorektal saraton bo'lib, u ko'pincha ichak lümenini toraytiradi va ichak o'tkazuvchanligini buzadi. Klinik jihatdan ich qotishi, diareya, qon aralash najas va vazn yo'qotish kabi belgilar bilan namoyon bo'ladi.

Rentgenologik tekshiruv usullari

Yo'g'on ichak o'smalarini aniqlashda rentgenologik tekshiruv usullari muhim diagnostik ahamiyatga ega. Ushbu usullar yordamida ichakning anatomik tuzilishi, shilliq qavat holati va patologik o'zgarishlar aniqlanadi. Zamonaviy tibbiyotda bir nechta samarali usullar qo'llaniladi.

Irrigoskopiya

Irrigoskopiya — yo'g'on ichakni kontrast modda yordamida rentgen tekshirish usuli bo'lib, eng ko'p qo'llaniladigan klassik metod hisoblanadi. Bu usulda ichakka bariy sulfat suspenziyasi yuboriladi va rentgen tasvirlar olinadi.

Irrigoskopiya yordamida:

- ichak konturlari
- lümen torayishlari
- to'ldirish nuqsonlari
- o'smalarning joylashuvi va shakli aniqlanadi. Ushbu usul katta o'lchamdagi o'smalarni aniqlashda ayniqsa samarali hisoblanadi.

Ikki kontrastli usul

Ikki kontrastli usulda ichakka nafaqat bariy, balki havo ham yuboriladi. Natijada ichak devori kengayadi va shilliq qavat relyefi aniq ko‘rinadi.

Bu usulning afzalliklari:

- kichik o‘smalarni aniqlash imkoniyati yuqori
- shilliq qavatdagi nozik o‘zgarishlarni ko‘rsatadi
- diagnostik aniqligi yuqori

Shu sababli u erta bosqichdagi o‘smalarni aniqlashda muhim hisoblanadi.

KT (kompyuter tomografiya)

Kompyuter tomografiya (KT) — zamonaviy va yuqori aniqlikka ega tekshiruv usuli bo‘lib, rentgen nurlari yordamida qatlam-qatlam tasvirlar olinadi.

KT yordamida:

- o‘smalarning aniq hajmi va joylashuvi
- atrof to‘qimalarga invaziya darajasi
- limfa tugunlari holati
- metastazlar

aniqlanadi. Bu usul kasallik bosqichini (staging) baholashda juda muhimdir.

Virtual kolonoskopiya

Virtual kolonoskopiya — KT asosida amalga oshiriladigan zamonaviy diagnostik usul bo‘lib, ichakning uch o‘lchamli (3D) tasvirini hosil qiladi.

O‘smalarning rentgenologik belgilari

Yo‘g‘on ichak o‘smalarini rentgenologik tekshiruvlar orqali aniqlashda bir qator xos belgilar muhim ahamiyatga ega. Ushbu belgilar o‘smalarning mavjudligi, joylashuvi va xarakterini baholashga yordam beradi. Rentgen tasvirlarda aniqlanadigan asosiy belgilar quyidagilardan iborat:

To‘ldirish nuqsonlari

To‘ldirish nuqsoni — kontrast modda bilan to‘ldirilgan ichak bo‘shlig‘ida ayrim joylarning to‘lmay qolishi bilan namoyon bo‘ladi. Bu holat o‘sha sohada o‘sma mavjudligini ko‘rsatadi.

To‘ldirish nuqsonlari:

- notekis yoki aniq chegarali bo‘lishi mumkin

- o‘smaning shakli va hajmiga bog‘liq
- benign o‘smalarda ko‘proq silliq konturli
- malign o‘smalarda esa notekis va g‘adir-budir ko‘rinishda bo‘ladi

“Olma yadrosi” belgisi

“Olma yadrosi” belgisi (apple-core sign) yo‘g‘on ichakning malign o‘smalariga xos rentgenologik belgi hisoblanadi.

Bu holatda:

- ichak lümeni markazdan toraygan bo‘ladi
- toraygan qismning chetlari notekis va qattiq ko‘rinadi
- ichak devori rigid (harakatsiz) bo‘lib qoladi

Ushbu belgi ko‘pincha kolorektal saraton uchun juda xarakterli hisoblanadi.

Lümen torayishi

O‘smalar o‘sib borishi natijasida ichak lümeni torayadi. Bu rentgen tasvirlarda ichak yo‘lining ingichkalashishi sifatida namoyon bo‘ladi.

Lümen torayishi:

- qisman yoki to‘liq bo‘lishi mumkin
- ichak o‘tkazuvchanligini buzadi
- klinik jihatdan ich qotishi yoki ichak tutilishiga olib keladi

Malign o‘smalarda torayish ko‘proq notekis va uzoq segmentni qamrab oladi.

Devordagi o‘zgarishlar

Rentgenologik tekshiruvda ichak devoridagi o‘zgarishlar ham muhim diagnostik belgi hisoblanadi.

Bunga quyidagilar kiradi:

- devorning qalinlashishi
- konturlarning notekisligi
- elastiklikning kamayishi
- peristaltikaning buzilishi

Bu o‘zgarishlar o‘smalarning invaziv o‘sishini va ichak faoliyatining buzilganligini ko‘rsatadi.

Muhokama

Ushbu tadqiqot natijalari yo‘g‘on ichak o‘smalarini aniqlashda rentgenologik usullarning muhim diagnostik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Olingan ma’lumotlarga ko‘ra, ayniqsa kontrastli irrigoskopiya ichak lümenidagi struktur o‘zgarishlarni aniqlashda samarali usul hisoblanadi.

Tadqiqot davomida aniqlangan “to‘ldirish nuqsonlari”, “olma yadrosi” belgisi va lümen torayishi kabi rentgenologik belgilar malign o‘smalarni aniqlashda muhim diagnostik mezon bo‘lib xizmat qildi. Bu belgilar boshqa adabiyotlarda keltirilgan ma’lumotlar bilan ham mos keladi, ya’ni kolorektal saraton ko‘pincha ichakning notekis torayishi va rigid devor bilan namoyon bo‘ladi.

Ikki kontrastli usul qo‘llanilganda diagnostik aniqlik oshgani kuzatildi. Bu usul shilliq qavatdagi nozik o‘zgarishlarni aniqlash imkonini berib, ayniqsa kichik o‘lchamdagi o‘smalarni aniqlashda ustunlikka ega ekanligi bilan ajralib turadi.

Kompyuter tomografiya esa o‘smalarning tarqalish darajasini, atrof to‘qimalarga invaziyasini va metastazlarni aniqlashda qo‘shimcha va muhim ma’lumot beradi. Shu sababli KT rentgenologik tekshiruvlarni to‘ldiruvchi usul sifatida katta ahamiyatga ega. Shu bilan birga, rentgenologik usullarning ayrim cheklovlari ham mavjud. Masalan, juda kichik o‘smalarni aniqlashda sezgirlik past bo‘lishi mumkin yoki ba’zi hollarda aniq differensial tashxis qo‘yish uchun qo‘shimcha tekshiruvlar talab etiladi. Umuman olganda, olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, yo‘g‘on ichak o‘smalarini erta aniqlashda rentgenologik usullar samarali bo‘lib, ularni zamonaviy diagnostik metodlar bilan birgalikda qo‘llash eng optimal yondashuv hisoblanadi.

XULOSA

Yo‘g‘on ichak o‘smalari keng tarqalgan va jiddiy patologiya bo‘lib, ularni erta aniqlash davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, rentgenologik tekshiruv usullari, xususan irrigoskopiya va ikki kontrastli usul, o‘smalarni aniqlashda muhim diagnostik ahamiyatga ega.

Rentgen tasvirlarda aniqlanadigan “to‘ldirish nuqsonlari”, “olma yadrosi” belgisi va lümen torayishi kabi belgilar o‘smalarning mavjudligini va xarakterini

baholashda asosiy mezonlar hisoblanadi. Shu bilan birga, kompyuter tomografiya o‘smalarning tarqalish darajasini aniqlashda qo‘shimcha muhim ma’lumot beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Сидоров А.А., Иванова Е.В. Рентгенологическая диагностика опухолей толстого кишечника. Москва: Медицина, 2018.
2. Власов В.И., Петрова Л.Н. Колоректальный рак: клиника, диагностика и лечение. Санкт-Петербург: СпецЛит, 2020.
3. Brunicaardi F.C., Andersen D.K., Billiar T.R. et al. Schwartz’s Principles of Surgery. 12th Edition. New York: McGraw-Hill, 2020.
4. Gore R.M., Levine M.S. Textbook of Gastrointestinal Radiology. 5th Edition. Philadelphia: Elsevier, 2021.
5. Mayo Clinic Staff. Colon and Rectal Cancer: Diagnosis and Treatment. Mayo Clinic Proceedings, 2022.
6. Zinkievich I.V., Kolesnikov S.A. Virtual Colonoscopy: Modern Techniques and Clinical Applications. Radiology Journal, 2019; 278(3): 680–692.
7. Ковалёв В.В., Смирнова Н.А. Ирригоскопия и двойное контрастное исследование толстого кишечника. Журнал лучевой диагностики, 2021; 15(2): 45–52.
8. American Cancer Society. Colorectal Cancer Early Detection Guidelines. 2023.